



SZERKESZTIK:  
Dr. HUBAY KÁROLY, KESZLER JÓZSEF, SCHÜTZ MIKSA.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:  
Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.  
Évenként 20 ív zenemelléklettel; több arckép- és képzőművészeti melléklettel.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:  
Váci-utca 3. sz.

## TARTALOM.

## IRODALOM:

PULSZKY FERENCZ: *Gróf Széchenyi István naplói.*  
— Irodalmi hírek.

## ZENE:

BAZAROFF: *Népszerű zeneelméletek. — A nemzeti zene ünnepélye. — Zenei hírek.*

## SZÍNHÁZ:

RF.: *A hét története. — Színházi hírek.*

## KÉPZŐMŰVÉSZET:

A. LAFONT: *A Manet-kiállítás. — Képzőművészeti hírek.*



## GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN NAPLÓI.

Adalékok a nagy hazafi életéretéséhez. A m. Akadémia megbízásából összeállította ZICHY ANTAL.

Tudva volt, hogy gr. Széchenyi István számos kötetű naplót hagyott hátra, s hogy ezt egykori hí titkárnak, Tassner Antalnak adta át azon megbízással, hogy törölje benne mindazt, mit indokolt, s oda nem valónak tartana. Tassner ezen expurgációt gyökeresen vitte véghez, törölt sorokat és féllapokat, kivágott egész leveleket, úgy hogy a naplókban, mint a klasszikusoknak »ad usum Delphini« készült kiadásában, ezután senki ne botránkozhat meg. Az akadémia kellő áron vette meg ezen kincset, de úgy járt vele, mint az egyszerű falusi ember, a ki sorsjátékban eleven elefántot nyert, de sem nem tudta megtartani, mert megetté volna egész kis vagyonát, sem nem okoskodta ki, miként lehessen azt láb alól eltenni. Az akadémia is csakhamar átlátta, hogy a naplókát úgy, a mint vannak, német nyelven, francia és angol közbenszűrásokkal, idézeteknél csak a kezdetet jelezve, sokszor csak jelszókat s megszakított phrázisokat, vagy alig érthető czélzásokat tartalmazva, kiadni lehetetlen; de nem merete azokat egyszerűen levéltárába letenni, hogy ott várják be csendesen a jövő történetíró. Körülnézett tehát tagjai közt, keresve, kire bízhatná a naplók feldolgozását s kiadását; olyat, kinek ily munkához kedve is, ideje is legyen, a ki tudjon németül, francziául, angolul, a ki ismerje a század történelmét s az eszmék akkori áramlatát, szóval

a ki képes legyen írni »mindenről, a mit tudni lehet, s némely egyéb dolgokról is«. Ilyen férfi Zichy Antal, költő és bölcsész, publicista és történetíró, műkedvelő és aesthetikus, szorgalmas, szerény, lelkiismeretes; nincs hivatala, mely idejét igénybe venné; ő tehát az ily vállalatra a legalkalmasabb férfi. Az akadémia neki adta át a naplókát, s hagyományos bölcsességével nem adott hozzá semmi utasítást az íránt, mit tévő legyen, megemlékezve a római mondatról »küldj bölcslet, s ne mondj neki semmit«.

Zichy tehát neki feküdt a naplók tanulmányozásának, négy esztendőn keresztül beleélte magát a mult idők szellemébe, s végre, midőn elég tájékozottnak érezte magát, megírta azon nevezetes kötetét, mely most előttünk fekszik.

Zichy »gr. Széchenyi István naplóinak« című vaskos könyvét; csak hogy ez nem felel meg semmiképen választott czímének, mert hiában keressük benne minden egyes kötet leírását, tartalmát, jellemzését és szellemének megismertetését, a mint a nagy gróf felfogása tárgyakra és személyekre nézve időről időre módosul, és hiában, minél nagyobb részét az eredeti jegyzeteknek, csak épen annyi commentárral, a mennyi megértés-sókhöz multhatatlanul szükséges. Mind a helyett tanulmányokat kapunk gr. Széchenyiről, mint aesthetikusról, tanulmányokat szerelméről az előkelő bécsi társaságban, és a kosarakról, melyek neki kijutottak, végre pedig boldog házasságáról; és ismét tanulmányokat vallásosságáról és melancholiájáról, tanulmányokat egyes vállalatairól, vezéri szerepéről s politikai elhagyottságáról; elmefuttatásokat az 1843. országgyűlésről és vezéréket az 1867-iki kiegyezésről; mindezt hol a naplók, hol a gróf munkái, hírlapi cikkei és beszédei, sőt az általános történelem nyomán, de magokból a jegyzetekből csak ritkán kapunk egy-két nagyobb kivonatot vagy teljes idézést. Igaz, hogy ezek eredeti, túlzó, gyakran cynikus, mindig töredékes kifejezéseikben a legmagasabb fokú szeszhez hasonlítanak, mi Zichy józan mértékletességének nem izlett; úgy lát-szik, félt, hogy az olvasó ettől megrészeszedhetné; elővigyázatul tehát mindig hozzákeveri elmékedésének bágyadt limonádéját, sőt kiadói hivataláról megfelejtkezve, nem a Széchenyi, hanem a maga tulajdon politikai nézeteit is feltalálja nekünk, melyekre nézve nem bántott bennünket semmi kíváncsiság.

A munka egyébiránt így is nevezetes: nagyobb kérdés, mennyire megbízható. Rövid kivonata lévén a roppant gazdag anyagnak, nem tudjuk, vajjon a szerző nem hagyott-e el lényegeseket, s egyelőre megállapított felfogás szerint nem választotta-e ki csak éppen azon

vonásokat, melyek ezek felfogást igazolják; hiszen szerző maga ezen naplókát apró tükörcsokhoz hasonlítja, »melyek mindegyike egy-egy jellemző vonást tart fenn számunkra, s benső szemünkre bizza, hogy fél istent vagy fél ördögöt, szemünk egyik díszét, vagy egy torz alakot lássunk magunk előtt; s vonjuk ki belőle, ki-ki a maga módja szerint, következtetéseinket«.

Hát bizony szívesen vonnók ki következtetéseinket, ha a naplók csakugyan kiadattak volna. Most azonban csak azon következtetéseket ismerjük, melyeket Zichy Antal vont ki belőlök, a maga módja szerint. Ismerjük ugyan szerző lelkiismeretességét, de az ember akaratlanul is ott, hol választania lehet, azt tartja leglényegesebbnek, a mi előre megállapított felfogásához leginkább közelít, s így szerző is még egyszer festi le, állítólag a naplók nyomán, azon ismeretes arcképet, melyet Kemény Zsigmond kezétől bírnak, s adja annak patriarchalis ecsettel készült másolatát; arról azonban meg nem győz bennünket, hogy a felfogás csakugyan megfelel a valóságnak.

Mi azt kívántuk volna, hogy szerző, ki a roppant anyagot szorgalmasan át tanulmányozta, bennünket is behatóbban ismerkedtetett volna meg a naplókkal, s többet foglalkozott volna azoknak kritikai megbíráásával, mert a kritika sehol sem szükségesebb, mint a kútfőknél, hogy azok értékét a történelemre nézve biztosan becsülhessük meg.

Nagy férfiak képesek korukra s nemzedükre reá útni egyéniségök bélyegét, s nézetekkel egy egész nemzedékre hatni, mely befolyásukat nem tagadhatja meg és szellemi urukat találja fel bennök. Ilyen lett reánk nézve gr. Széchenyi István életének második felében, miután az elsőben azokat, kiket ő »Meister Naturen« néven jelez, tanulmányozta és követte.

A mostani nemzedék nehezen tudja képzeli azon befolyást, melylyel lord Byron költeményei és egyénisége kortársaira voltak. Az emberekkel és viszonyokkal való elégedetlenség, az érdemnek el nem ismerése, a megsértett hiúság, s a haladás vágya, soha esábitóbb kifejezést nem talált, mint Byron költeményeiben, melyeknek fő személye mindig egy rejtélyes úri jellem, kit valami titkos bánat gyötör, mint egy elkövetett bűn kitörölhetlen emléke. Az akkori nemesebb érzelmű ifjúság, mind ily Byron-féle jellemhez akart hasonlítani, mely a képzelődésre a költészet minden bájával hatott. Azon meghasonlás a világgal, a túlérzékenység, mely mindenütt szándékos sértést sejt, azon önzés és hiúság, mely a fiatal kedélyben oly gyakori és sokszor nemes önértézté és ambitióvá fejlődik ki,

mindez a pessimistikus világnézetnek alapja, s ezt találjuk már Schopenhauer előtt is az angol főúr költeményeiben. Befolyását érezte gr. Széchenyi István. Londonban melegen érdeklődik Lady Caroline Lamb, Byron egyik szeretője iránt, s a költő pessimismusa üldözi mindig, nem tud alóla kimenekedni egész életében. Naplói mind e jelleget viselik, a fekete pont, egy képzelt rejtélyes fiatalkori bűn, talán csak egy könnyelmű hibás lépés, felkölti benne időről-időre a lelkiismeret furdalásait, s ekkor említi az Eryniákat, mintha csak Byron költeményeit olvsnók. A nagy gróf tetszeleg magának folytonos fájdalomában, naplóiban még tulajdon maga előtt is színpadon éri magát, vagy legalább úgy, mintha lefényképeznék. Ezt már Byron is érezte, midőn megjegyzé, hogy ha sokat foglalkozunk önmagunkkal, sötét gondolatok támadnak bennünk.

Ezen kor pessimismusa karöltve járt a liberális felfogással, de mind a kettő a legélesebb ellentétben állt az udvarok, kormányférfiak és főúri társaság akkori ledér könnyelműségével, mely azon tudatban, hogy győzelme Napoleon császár és a forradalom felett teljes, mámoros élvezetben keresett kárpótlást kiállott félelméért. Talleyrand, Metternich és Gentz jellemzik ezen áramlatot, mely az egész bécsi arisztokrátiát magával ragadta, Széchenyi pedig születésének összeköttetései által ezen körökhöz tartozott; mi természetesebb tehát, mint hogy különböznek tartják, »Amerikánernek« csúfolják, komolyabb nézeteit kinevetik, s hogy a nők félnek tőle és tréfát űznek belőle. Mindez mély benyomást tett lelkületére, éri felsőbbiséget, melyet itt el nem ismernek, ingerlékenysége lépést tart önérzetének növekedésével. Mindezt megtaláljuk naplójegyzeteiben, melyekben a pillanatnyi benyomások híven tükrözik vissza gyakran változó kedélyállapotát. Indignációját éles szavakban fejezi itt ki, rossz kedvében támadt kétélyeit itt rakja le, s ha terveit nem sikerülnek oly hamar, a mint remélte, oda írja, hogy meglövi magát. Naplójegyzetei azonban különös ellentétben állnak nyilvános életével, melyben ő a pillanat hatása alatt az igazgatottság és szenvedély legmagasabb fokán is számítva gondolkodik, tisztában van magával; s ha szavainak logikájával nem is gondol sokat, s néha a szenvedély által el is ragadtatik, jól kiszámított terveit szorosan ragaszkodik, s csak azok ellen dühösködik, kik jól kimért köreit akár alulról, akár felülől zavarják; erejét mindig kevés pontokban koncentrálja, s így arat sikert; így van azután azon szerencsés keze, melyet Deák említ. Naplói ellenben, melyekben önmagának akar számot adni magáról, tele vannak tétovázó kétélyvel, éles panaszokkal maga s mások ellen, gyötrő elégedetlenséggel, s teljes kétségbeeséssel. Ő, ki nyilván hirdeti, hogy Magyarország nem volt, de lesz, naplóiban folyvást panaszkodik, hogy holt testet galvanizál; időről időre a reménytelenség árnyéka ömlik el rajtok.

Ha e naplójegyzeteket csakugyan a nagy gróf érzelmei hű kifejezésének kellene tekintenünk, alig tudnók összeegyeztetni nyilvános életét titkos gondolataival. Ez még szerzőnek is gyakran tűnik fels nem egyszerű teszi a napló kivonataihoz szerkesztői felkiáltó vagy kérdező jelét. Azon kegyeletes hódolat, melylyel Széchenyi iránt viseltetik, nem engedí kritikájának erősebb kifejezését, mely egyébiránt az olvasónak elégséges arra, hogy a világos ellenmondás ne kerülje el figyelmét.

Mi ellenben azt hisszük, hogy a napló hangját nem lehet oly komolyan venni, mint azt a szerző teszi, ki többnyire hajlandó minden kifejezést készpénzül elfogadni, holott mi általában nagy túlzást látunk bennök, és csak a természetes hűségnek, vagy mondjuk inkább önérzetnek s a beteges ingerlékenységnek alkalmi fellobbanását. Széchenyi felülről a kormány és arisztokrácia által akarta reformálni Magyarországot, félt azon reformok-

tól, melyeket alólról kezdeményeznek, azért kevésbé gondolt népszerűségével a közönségnél, mint a magas körök közönyösségével, orrfintorgatásaival s Metternich roszszalásával. Ezeket szeretné meghódítani, még inkább, mint a nemzetet; a legfényesebb ovatiók után is fáj neki, ha Cziráky vagy Keglevics nem hívják meg ebédre s Kollowrat vagy Apponyi nem felel tüstént levelére. Gróf Dessewffy Aurél Kossuth ellenében sokszor szokta mondani, hogy devalválunk kell phrasisait valódi értékekre; ezt bátran mondhatjuk el Széchenyi naplójegyzeteiről is.

A legnagyobb római író megjegyzi, hogy nincs lángész hőbort nélkül, ez jut akaratlannul eszünkbe, ha gróf Széchenyi naplójegyzeteket, mert lángeszét csakugyan elégszer tanusította nyilvános életében, hőbortjait naplóinak jegyzeteibe zárta. A ki ezeket komolyan veszi, az vagy azon meggyőződésre jut, mint Csengery, hogy Széchenyinnél szerencsétlenebb ember soha nem élt, vagy pedig P. A.-ttel azt hiszi, hogy a nagy gróf mindig örült volt, nemcsak Döblingben, s csudálkozik, hogy ezt a világ előtt el tudta titkolni. Csak az, a ki Széchenyi lángoló hazaszeretete mellett hideg számító esztét, nőies hűsága mellett nemes ambícióját és beteges idegességét mellett fáradhatatlan tevékenységét fel tudja ismerni, csak az tudja leszállítani a mindennapi jegyzetek gyakori szenvedélyes túlzásait valódi prózai értékekre. Szerző is legjobban uton van sokszor, hogy ezt megtegye, csak hogy inkább adalékokat akar adni Széchenyi életrajzához, mint, hogy a nagy gróf tulajdon szavait adná és annyi kommentárt hozzá, mennyi megértésökhöz szükséges. Erre pedig Zichy Antal minden tekintetben alkalmas lett volna, ha el tudná felejtetni, hogy neki magának is vannak politikai nézetei. Sajnáljuk, hogy dicsőbbnek találta a történetírást, mint a szerény commentálást, és Széchenyi nagy egyénisége mellett nem enyészette el tulajdon egyéniségét.

Felfogásunk szerint ez lett volna a naplók feldolgozásának legegyszerűbb módja, de szívesen ismerjük el, hogy Zichy különböző felfogásának is van elégséges jogosultsága. Szerinte nem a naplók a főtárgy, melylyel foglalkozik, hanem Széchenyi jellemrajza nemcsak naplóinak, hanem összes munkáinak világításában. Ez természetesen sokkal nagyobb feladat, mint az, melynek kivitelét a naplók feldolgozásánál óhajtottuk, de ez csak a felfogás különbsége, lássuk tehát, miként felelt meg a szerző ezen maga által választott feladatának.

Széchenyi alakja oly nagyak tűnt fel szerző előtt, hogy nem tartotta magát képesnek azt teljes egészében szeméink elé állítani, azért inkább darabokra szedelte, s mint valami boncztanár, külön vizsgálja agyát és szívét, idegeit és izmait; de midőn így részletezi a nagy férfit, az összes szervezetét nem tudja többé feléleszteni. Nem is mondhatjuk, hogy szerencsés keze lett volna azon válogatásban, melylyel a naplókól kivonatokat készített, mert abban, a mit felhozott, sok a kevésbé lényeges, míg sok nevezetesebbet hagyott el. Széchenyi szerette a szépművészetet, de maga sem követelte e részben a szakértelemet, érezte dilettans voltát, ugyanazért bátran elengedték volna szerzőnek Canova és Thorwaldsen szobrainak kritikáját, az utókor mind a kétőnek művészetéről másképp ítél, mint a magyar főúr, de köszönettel vesszük a szép levél közlését, melyet Széchenyi Daneckernek írt, s melyből mostani főuraink megtanulhatnak, miként kötelezheti le az igazi nagy ur a híres művészt. Köszönettel tartozunk szerzőnek azon ügyes megjegyzésekért is, melyekkel az akadémia rejtélyes címerét ki-magyarazza; tudjuk ezentúl, hogy a mit Huniának néztünk, az a haza jelképe Crescence alakjában, s a sas, mely az általa felemelt serlegről iszsa a lelkesedés itálát, maga a nagy gróf. Midőn Zichy Széchenyi szerelmeiről szól,

talán elég lett volna megemlíteni, hogy bizony több mint egy kosarat kapott életében, mi kedélyére nem maradhatott hatás nélkül; de még sem volt szükséges annyi részlet, például: a henczergő nápolyi kaland; vagy hogy Bécsben egyszerre három nőbe halálíg szerelmes, azt hiszi, hogy az egyik általa lett szerencsétlenné, míg a második is férjnél van már, s a harmadiktól természetesen kosarat kap; vagy hogy ismerősei ezt vagy amaz neki való pártinak tartották. Mindez, valljuk be, nem nyilvánosságra való, tudjuk azonban, hogy ily indiskréciók, melyek inkább naplóba, mint a közönség elé tartoznak, érdekessé teszik a könyveket, nem is bűn ilyeket ki-nyomatni, de még sem jó izlés. Ellenben szerencsétlenné szerzőt, hogy a szeplőtlen viszonyt Széchenyi s későbbi felesége közt, mely azon időkben és körökben páratlanul áll, s a nagy gróf életére oly állandó befolyással volt, sőt mondhatjuk, azt szentesítette, oly szeretettel esetelte, hogy az munkájának csakugyan fénypontja. De míg egyrésztől oly bőven ír a grófnak nőkkel való viszonyairól, másrésztől elhallgatja annak megjegyzéseit azon férfiakról, kiket megemlíteni érdemesnek tartott. Szerző talán azért hagyta el ezeket, mert néha nyersnek s igaztalanok s úgy változnak, a mint a gróf azokat, kik körébe kerülnek, fel tudja vagy nem tudja használni, egyszer rokonszenvvel viseltetik irántok, másszor haragszik rájuk, s e szerint ítélete inkább öt jellemzi bizonyos pillanatban, mint azokat, a kiktől ír, de ez minden esetre mindnyájunkat jobban érdekel, mint a gróf megjegyzései a művészetéről. Tudjuk például, hogy Szentkirályiról, Bónisról, Klauzáiról, Eötvösiről s rólunk, s valószínűleg több másról is néha erősen nyilatkozik, hiszen ifjonti tüzével támadtuk meg, midőn nézeteink egymástól eltertek; de mi Széchenyi megrovását is oly érdemjelmek nézzük, mely nem mindenkinek jutott osztályrészül.

Még kevésbé barátkozhatunk meg azon csoportosítással, melyben mindazon pillanatnyi kétségbeesést, mely Széchenyit harmincz év alatt kísértette, valószínűleg azért foglalja össze, hogy öngyilkosságát magyarazza ki, mely mély vallásosságával oly kiáltó ellentétben áll. Pedig a véres tett nem a gróf régi időnkénti búskomorságával, hanem inkább az akkori bécsi rendőrség zaklatásával áll kapcsolatban. Mi nem tarthatjuk korszerűnek az öngyilkosság dicsőítését, midőn ez oly nagy férfi állandó eszméjéül tüntetett fel, és szívesen vettük volna, ha szerző ezen jellemvonást nem emeli ki épen napjainkban, midőn az élet olesóvá lett, s az öngyilkosság valódi ragálylyá vált. Itt is, mint könyvének más részeiben, nagyobb tapintatot vártunk volna a szerzőtől, amál is inkább, minthogy ismeri a napló túlzásait s tudja, hogy ha Széchenyi a pisztolyt említi, az nem komolyabb, mint ha egy ismeretes híres forradalmi tábornok annak, ki véleményét el nem fogadta, oda kiáltotta, hogy felakasztatja, de azért még sem bántott senkit, holott az, a ki akasztatott, nem jelentette ezt előre. Igaz, hogy a nagy gróf végtére még is hozzá nyult a vézetes pisztolyhoz, de csak hetvenedik évében, midőn nem a haza sorsa feletti kétségbeesés, hanem a bécsi rendőrfőnök fenyegetése adta azt fáradt kezébe. Zichy könyve egyébiránt az érdekesebbek közé tartozik, a közönség olvasni fogja sokáig, erről Szerző meggyőző bizonyítványt találhat munkájának a Nemzeti Casinóban lévő példányában. El nem tűnt ugyan az olvasó szobából, a mi csak a legnevezetesebb könyvekkel történik meg, hol bizonyos időre, hol végkép; de szét van olvasva, lapjai elvesztették fényüket, háta elrongyolódott; ez a Casinóban csak oly könyveknek sorsa, melyeket nem csak azok forgatják, kik sokat olvasnak és tudnak a könyvekkel csinýján bánni, hanem melyeket azok is lapozgatnak, kiknek keze a kártyakeveréshez és osztáshoz szokott, s kik a könyvekkel csak

ugy bannak, mint a kártyával. Zichy meg lehet elégedve ezen önkénytelen elismeréssel, mely tényleg bizonyítja, hogy munkája még a Casinó körében is figyelmet ébresztett. Ajánlatunkra nem szorul ugyan, de azért még is szívesen ajánljuk a nagy közönségnek.

PULSZKY FERENCZ.

### IRODALMI HIREK.

— A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA é. hó 7-én összes ülést tartott, melynek egyetlen tárgyát a különféle kérdésekre beérkezett pályamunkák bemutatása képezte. A pályázatok, tekintve a beérkezett pályaművek számát, minden egyes téren kielégítőnek mondhatók. Egyetlenegy pályakérdés sincs, a melyre pályamű ne érkezett volna, sőt a drámai és verses pályázatok fölötté számosak. Leggazdagabb úgy pályakérdésekben, mint beérkezett pályaművekben az I. osztály, a melynek körébe a szép- és nyelvtudományok tartoznak. A 100 aranyas *Teleki-jutalomra* most 23 vigjáték pályázik, a *Karácsonyi-díj* 200 aranyért 46 komoly színmű, a 100 aranyas gróf *Nádasy-díjért* pedig 21 elbeszélő költemény versenyez, míg a *Parkas-Raskó-díja* 28 hazafias költemény érkezett be. Az első osztály részéről még az *Athenacum díjára* (hírlapirodalom története) egy, a *Lévay-jutalomra* (Kölcsey élete) egy s a *Gorove-jutalomra* (a modern realizmus) két pályamunka érkezett be. A jelígs levélkéik lepecsételve, az osztályokhoz utasítottak, melyek a beérkezett munkákat bizottságaik által meg fogják bíráltni. Az összes ülés után az I. osztály tartotta meg ülését, melyen dr. GOLDZIKER Ignác »*A Muhammedan jog eredetéről*« érkezett.

— A PETŐFI-TÁRSASÁG idei közgyűlését Komócsy József nyitotta meg rövid beszéddel, mire aztán felolvasták az évi jelentést a társaság működéséről, melynek végső passusából megtudtuk, hogy az új tiszteleti tag, kinek nevét eddig titokban tartották, FRANKENBURG Adolf, irodalom veterán jelese. BERCSÉNYI Béla igen szépen olvasta Beniczkyne Bajza Lenke »*Az első vihar*« című elbeszélését és Ábrányi Kornél »*A király és a költő*« című költeményét. Tolnai Lajos »*Báró Eötvös József mint rég nyíró*« című nagyobb tanulmányából érdekes részletet olvasott Komócsy József. Végre JÓKAI olvasta saját elbeszélését »*Bavak Hagelé asszonyai*«-t. Ezt tették a rendezők utolsóként a sorrendben, pour la bonne bouche. Nagyon ravaszán tették. A közönség nagy figyelemmel hallgatta a felolvasásokat és pedig — végig.

— A NEMZETKÖZI IRODALMI CONGRESSUS az idén Madridban fog ülésezni. A madridi írók és művészek szövetsége már a múlt évben meghívta a congressust. A végrehajtó bizottság megállapította az ideai pályakérdést, s az a következő: »A becsületörzés s annak kifejezése a spanyol és egyéb irodalmakban.« Minden nemzetiségű író felhívják pályázatra. A beküldési határidő ez irodalmi munkálatra, melynek legfőleg 1200 sorra szabad terjednie, július 15-e; az első díj aranyozott ezüst-, a második bronz-érem.

— SPIELHAGEN Frigyes új drámát adott át a hamburgi színház igazgatójának. A mű címe még nincs megállapítva.

— »GÖTTE HEINE MŰVEIBEN«, ez a címe egy kis füzetnek, melyben ROBERT-TORNOW Walter összeállította mindazon véleményeket, melyeket Heine Henrik műveiben és leveleiben Göthé-ről mondott. A vélemények chronologicus rendben vannak felsorolva és szerző kimutatja, mikép és mely személyes és politikai okoknál fogva változott meg Heine-nak a nagy német költőről táplált véleménye. Végül érdekesen világítja meg, mily különbség volt Heine-nak és Börne-nak Göthével szemben foglalt állásaik között.

— HIRLAPSTATISTIKA. A német birodalomban a múlt évben 5041 hírlap s szemle jelent meg; és pedig 4934 német, 35 francia, 29 lengyel, 19 dán, 7 litván, 6 wend, 3 angol, 2 olasz, 2 spanyol, 2 héber, 1 orosz, 1 hollandi nyelven. — Franciaország 3716, Britania 3083, Ausztria-Magyarország 2024, Olaszország 1378 s a Svájc 561 hírlap-birt.



### NÉPSZERŰ ZENECSÍMZÉSEK.

Közudomású, hogy a zenében a »röpke mondókák«-at, melyeket a betűirodalomban közkeletű idézetek alakjában ismerünk, oly népszerű elnevezések pótolják, melyeket a zeneszvilág bizonyos zenedarabokra öletszerűen alkalmazva, évek során keresztül való használat által meghonosít. E jelenséggel a képzőművészetekben is találkozunk (a betűirodalomban alig), s a »Fornarina« vagy a »Medicei Venus« pusztá jelzésekből villámszerűen feltűnik benső szemünk előtt Rafáel s a classikus ókor két remekműve, miként a »Geisteradagio« s a »Neunte« jelzések hallatára Beethoven hallhatatlan két zenekölteménye. — A művészeti terminologia ily elfogadott jelvényei különösen szaporák a zeneirodalomban, s koránsem tart számot teljességre, mit e részben az alábbi sorokban felhozunk.

I.

»A Jove principium«. Beethoven művei ily közszokásos jelzéseinek száma messze maga mögött hagyja minden más szerzőt, s méltó, hogy az ő szerzeményeinek ily nomenclaturáját bocsássuk e böngészetek élére. Művei belső s külső történetét szeretettel s hűséggel gyűjti össze Lenz Vilmos orosz államtanácsos a mester fölött rajongó dícsőítéssel irt méltató s kritikai életrajzában. E forrásra való utalással röviden említjük az egyes művek címzéseit. Az első zongoratrio, végzése kezdetmotívának furcsa hangzása után, »Schweindl«-trio címmel idéztetik. A három első zongoraszonátát, ajánlásuk után, »Haydn«-szonátáknak nevezik (Lenz III. 2. 186. l.), miként a három op. 10.-beli »Browne«-szonátáknak. A C-moll zongoraszonátát (op. 10. 1. sz.) »die kleine Pathétique«-nek nevezgetik, a hasonczímű nagy szonátával való jellemrókosságainál fogva; a G-durbelit (op. 14. 2-ik sz.) Schindler feljegyzései után »Ehestands-sonate«-nak ezímezik, mi a tartalmának hamis programmatikus magyarázatából ered, mi nem ritka sorsa ily nagy eszmehős külső czélzásoktól ment elvont gondolatműveinek; egy véletlenül odavetett szó, egy elejtett megjegyzés elég alkalmat nyújt a túlbuzgó irodalmárnak ezerféle tárgyi vonatkozás felfedezésére. Ily indokolatlannak tűnik fel, midőn az F-dur hegedűszonátát (op. 24.) »Frühlingssonate«-nak keresztelték, míg a »Mondscheinsonate« regényes cím keletkezését Lenz jogosultnak tartja. Rellstab a vierwaldstätti tón sajkáza holdvilágos éjjelen, e mű emlékein révedezett; s e vallomása nyomán Lenz külön azon czélból bejárta a vierwaldstätti tavat s környékeit holdvilágnál, hogy a benyomás valódiságáról meggyőződjék. Bécsben e művet (op. 27. 2-ik szám, Cismoll zongoraszonata, quasi fantasia) »Laubensonate«-nak is nevezik régóta, azt képzelve, hogy Beethoven az adágot kertj lugasban rögtönző Guicciardi Julia grófnő előtt, kinek ajánlta. (Lenz III. 2., 79. l.) — A rákövetkező D-dur szonata (op. 28.) »Sonate pastorale« név alatt ismeretes; ez Cranz hamburgi kiadótól ered, ki saját elnevezését a mű cím-

lapjára metszeté. Breitkopf tematikai címsora zárjel közt említi a »Pastorale« szót. Elterlein, a B. szonátái megvilágításában nagyon dicséri e találó, habár utólag hozzáfüzött címfelírást. A nagy C-moll vonósötöst (op. 29.) a francziák »l'orage«-nak hívják. A név keletkezése a 2. presto rész jellemző hangfestésében keresendő. — Az op. 18.-beli második vonósnyegyesre, jellemzetes bókogató figurái miatt, a »Complément-quartett« elnevezése ragadt. — Az op. 30.-al jelölt három »Alexander«-hegedűszonata másodikát, C-moll-ban, »Sonata eroica« nevezik. A műnek a hasonczímű szinfoniával való eszmerokonságára nézve l. Lenz III. 2. 126. l. — A három zongoraszonata, op. 31., »Zürich'sche Sonaten« alatt ismeretes, különben Browne grófnénak ajánlvák. — A nagy hegedűszonátát op. 47. »Kreutzer«-szonátának hívják, mert Kreutzer Rudolf, az elfelejtett »Ludoiska« opera szerzőjének van ajánlva; Bécsben »Teufels-Sonate« alatt is ismerik, mely cím tán a tartalommal való összeegyeztetésből magyarázható meg. — A nagy C-dur szonátának (»Waldstein«-Sonate) (50-ik mű) három nevét ismerjük. Leggyakoribb a rondó témája folytán keletkezett »Waldhorn-sonate« cím; francia kiadók »L'Aurore« címmel látták el, s innen Németországba is átterjedt ez önkéntes név; felső Németországnak a Harz melletti vidékein, mint Richter Károly írja, »Die Rosstrappe« vagy »Rosstrapp-sonate«-nak hívják, mit helyi körülménynek (a Bode folyó alatti Rosstrappe-nak) az első rész kezdetére való alkalmazásának köszönhet a mű. — A nagy F-moll-szonata elnevezése (op. 57.) »Appassionata«, habár címlapokon olvasható, nem Beethoven-tól ered, hanem a közönségtől, melyben vérré vált. — A három vonósnyegyes, op. 59., ajánlásuk után »Lobkowitz«-négyeseknek hívják; de azért nem minden kiváló műve a mesternek terjedt ajánló címűk szerint. — Az ötödik szinfonia (C-moll, op. 67.) neve Franciaországban »l'Empereur« s Lenz is (III. 3. 81. l.), Oulibischeff is (Beethoven 206. l.) méltán tűnődnek e cím fölött, mely 1827 óta honosult ott meg, midőn Habeneck a párisi conservatoire-ról előadta. — A két triót, op. 70., »Erdödy«-triók nevezéssel illeti a közönség; Erdödy grófnőnek lettek ajánlva. A másodikát Es-dur-ban, »Geister-trio«-nak hívják, helyesebben az adagióját »Geisteradagio«-nak, mi annak kísérteties hangulatából igazolható. — A »Fidelio« opera nyitányai közül az első harmat »Leonore-nyitányok« neve alatt ismerik, a negyedik E-dur-ban, mely a dalmú harmadik át dolgozása óta a mű valóságos előjátéka maradt, kizárólag a »Fidelio-nyitány« nevet kapta. — Az op. 73. Es-dur zongoraverseny »Rudolfkonzert«-nek ezímezik. — Nagy vonósnyegyes (op. 74.) neve »Harfen-quartett« az allegro-rész pizzicato-hatásából ered, melyek csakugyan nagyban hasonlítanak lelkesült hárfaszhangokhoz. — A zenekar kíséretű énekkari zongorabránd (»Chorfantasie«), op. 80., az énekkarszinfonia előfutója, főleg azért terjedhetett e néven, hogy a megelőző, op. 77., énekkarnélküli zenekari zongorabrándtól név szerint megkülönböztessék. Tartalmilag hisz ama mű az utóbbit, mely egy lángelméjű rögtönzéstől nem egyéb, messze maga mögött hagyja. — Beethoven-tól való a 81. a. mű címe »les adieux, l'absence et le retour« mit a valódiatlan utólagos címzésekkel való összetévesztés elkerülése miatt jónak látunk felhozni. — Az utolsó zongorahármas, számszerint a hatodik, op. 97., B-dur-ban »Herren«-trio név alatt van elterjedve; keletkezési okát Lenz sem tudja, ki pedig ez elnevezés alatt tárgyalja a szerzemény alkotását s történetét.

A két zongoraszonata op. 101. és op. 106. a »Für das Hammerklavier« felirattal van az eredetiben ellátva. Közönségesen az előbbi »Hammerklaviersonate«-nak nevezik, míg az utóbbi neve »Riesensonate« (Lenz III. 4. 30. l.). — A nagy C-dur nyitány, mely op. 115.

alatt látott napvilágot, sokféle keresztelésen ment keresztül. Beethoven a kéziratra írta: »am Namenstag unseres Kaisers Franz« (1882), s ezúttal jogosan nevezik: »zur Namensfeier«-nyitánynak, mely címmel a hason alkalomra írt op. 124.-beli is illetik. Az előbbi nyitány, mióta egy Mayseder, Moscheles és Giuliani által közösen rendezett hangversenyben »à la chasse« felirattal hirdették, Párisban »la chasse« név alatt ismerik, s Schlesinger e cím alatt ki is adta. Az utóbbi nyitány (op. 124), melyet Trautwein Berlinben »Festouverture« cím alatt kiadott, s mely a bécs-józsefvárosi színház megnyitására íratott, a »zur Weihe des Hauses« jelzést nyerte, mit Fétis »de la dedicace du temple«-lal fordít. Lenz szerint jól nevezni e két nyitányt »Namensfeier-Ouverture«-nek, s az utóbbit külön a »fugázott«-nak. — Beethoven sok változatai közül a 120-ik mű 33 változata, a téma szerzőjének neve után »Diaboli-változatok«-ként ismeretesek; a mű története elégszer el lett már mondva. Hogy a 9-ik szimfóniát (op. 125.) röviden »Nevnt« vagy »Chorsinfonie« alatt ismerik a kevésbé művelt körök is, nem kellene újra említenünk. Ezekből látható, mennyire meghonosultak a köztudatban a zene e geniúsának művei, a zenei klasszicizmus alap- és sarkkövei.

(Folytatása következik.)

BAZAROFF.

### A NEMZETI ZENEDE ÜNNEPÉLYE.

A nemzeti zenede, e kitünő műintézetünk, mely már közel negyven év óta fennáll, vasárnap szép ünnepet ült, mely fényes lapot fog képezni történetében. Bartay Ede, az intézet buzgó igazgatójának indítványára a válszalmán még tavál elhatározta, hogy az intézet védnökének, József főhercegnek arczképét lefesteti. A sikerült életnagyságú térkép, mely a főherceget lovas tábormoki díszgyengruhában ábrázolja, Vastagh György művész alkotása s ez ünnepély alkalmából lepleztetett le.

A zenede díszterme délelőtti 11 órára zsúfolásig megtelt előkelő közönséggel. A közönség soraiiban ott láttuk Wenzel kir. táblai bírót, Weiss B. F. kir. tanácsost, Királyi Pál, Nemeshegyi József, orsz. képviselőket, Sztupa György, Huber Károly tanár karnagy választmányi tagokat és a fővárosi társaságnak még számos egyéb kitünőségeit.

Az ünnep Paks tanár sikerült karénekével vette kezdetét, melynek szövegét ez alkalomra dr. Várady Antal írta. Ezután Zichy Géza gróf, az intézet elnöke lépett az emelvényre s a jelen voltak tapsai között meleg szavakban eszetele a főherceg nemeslelkű pártfogását, melyben az intézetet részesíté.

Este az ünnepély folytatásaként díszhangverseny tartatott az intézet kiművelési osztályainak növendékeivel a vígadó kis termében, mely színlüktig megtelt érdeklődő közönséggel. Jelen voltak: Zichy Géza gróf elnök, Végli János, a m. kir. orsz. zeneakadémia alelnöke, Zichy Jenő gróf, Kamermayer Károly polgármester, Fraknoi Vilmos, Hegedüs Sándor stb.

Ezen hangverseny újra meggyőzött bennünket arról, hogy a nemzeti zenede teljesen megfelel hivatásának s hogy a mostani szakértő vezetés mellett a fővárosi zeneoktatás terén elsőrendű helyet foglal el. Gyors felvirágozását főleg igazgatójának, Bartay Ede szakavatott és erélyes működésének köszönheti, ki kifogyhatatlan türelemmel és lankadatlan tevékenységgel viszi annak igazgatását. — Sajnos, hogy ezen műintézetünk, mely külföldön is ismeretes már hírnevére lett tanítványai által, majdnem egészen maga erejére van hagyva s a főváros s a kormány által alig részesítették némi anyagi segélyezésben, minek folytán 28 működő tanárát nem képes olyan fizetésben részesíteni, a minőt azok méltán megérdemelnének.

4

Huber Károly, Székely Imre, Paks Ferenc és Szuk Lipót tanárok szerepeltek tanítványaikkal, kik egyenkint mestereik helyes tanrendszert bizonyították előadásaikkal.

A vonós zenekar-osztály (Huber Károly tanár) derekasan megfelelt feladatának s ilyen fiatal erőktől alig várható nyugalommal és korrektséggel kísérte az egyes darabokat. A hegedűsök közül Rtgó Gyula, Waldmann Albert és Szerdahelyi Olga kisasszony szerepeltek az emelvényen, mindhárom szép tehetség tanujelét mutatva. A zongora-szakmában az elsősg Székely Irén kisasszonyt, a jeles mester leányát illeti; ugy a játék tisztasága, mint kitartó ereje és kifejezőteljes átgondolt előadása egyaránt meglepte a közönséget. Schölnaszi Ida kisasszony szintén nagy tetszést aratott a Grieg-féle zongora-verseny előadásával.

### ZENÉSZETI HIREK.

~ A VOLKMANNSIREMLÉK BIZOTTSÁGA egyik utóbbi ülésében elhatározta, hogy az emlékalap javára nagy zenekari hangverseny fog tartatni, Wiltné és Perotti közreműködésével, még pedig, ha váratlan akadály nem jő közbe, szerdán, január 23-án. A műsor iránt végleges megállapodás még nem jött létre, egyelőre csak Volkmann-nak egy nyitánya — a nemzeti zenede negyedszázados ünnepéjéhez írt alkalmi műve — és Wiltné egy solo-ja vétetett kilátásba. Szóba kerülén, hogy kívánatos lenne ez alkalomból Brahmsnak új symfóniáját előadni, e lapok szerkesztője, ki egyuttal a bizottság jegyzője, vállalkozott arra, hogy szerzőtől erre nézve az engedélyt kieszközölje, s e célból Bécsbe rándult, hol Brahmsal személyesen érintkezett. A mester szokott szeretetreméltó szívvelésséggel fogadta a bizottság küldöttjét és késznek nyilatkozott a kérelemnek teljesítésére, ha néhány heti időt engednek neki arra, hogy más helyen elvállalt kötelezettségének eleget tehessen. Legszívesebben azonban márcziusra szeretné elhalasztani III. symfóniájának bemutatását, mivel akkor személyesen lehet jelen egy a próbánál, mint az előadásnál. Január közepétől egész márcziusig Brahms körutat szándékozik tenni Németország nagyobb városaiban, hogy ott újabb műveiből egyet-mást bemutasson. A symphonia vezérkönyvét kénytelen mindenhova magával vinni, mivel abból csak a hegedű-szólamok vannak kinyomatva, a többiek mindeddig csak kéziratban vannak meg. Márczius hóban tehát Budapestben fogjuk üdvözölhetni a mestert, ki őszinte ragaszkodással és rokonszenvvel viseltetik a magyar főváros és közönsége iránt. A zenekedvelők egyletének tervéről, hogy Requiem-jét előadják, elismeréssel szólott e lapok szerkesztője előtt.

~ GOLDMARK KÁROLY, a »Sába királynője« óta több opera-szövegnek megzenésítéséhez hozzá fogott, a nélkül, hogy egyet végig komponált volna. Most végre talált egyet, mely egyéniségének és hajlamainak megfelelő és annyira van vele, hogy két felvonást teljesen befejezett. Ez Lipiner Szigfrid fiatal német írónak szövegkönyve: »Attila«. Goldmark annyira belemerült e költői tárgy zenészetű felfogásába, hogy gmundeni lakását mindeddig nem hagyta el, elzárkózottan él félreeső nyaralójában és ott is szándékozik maradni, míg új operájával teljesen el nem készül.

~ RUBINSTEIN ANIALT, az élő zongoravirtuózok kétségkívül legnagyobbikát fogjuk hallhatni az idén, valószínűleg márczius hóban. Ekkor ugyanis nagy körutnak indul, Bösendorfer bécsi zongora-gyáros társaságában, Bécsből Budapestet át Romániába és Dél-Oroszországba.

~ GIOCONDA-ból, Ponchielli operájából, a bécsi operaszínházban már folynak a próbák. Lucca asszony, ki a cím szerepet

énekli, egy hírneves zenekritikus előtt ekként nyilatkozott: »Az opera maga nem ér egy fagarast, de nekem hatásos szerepem lesz benne és ez elég.«

~ A BÉCSI PHILHARMONIKUSOK mult vasárnapi hangversenyén Szgambati olasz zeneszerző symfóniáját adták elő, mely a közönség legnagyobb részében általános visszatéttséssel találkozott. Selejtes tartalma és felületes kidolgozása nem érdemesíti e művet arra, hogy egy ily kitünő zenestületnek műsorába felvétessek.

~ A BALATON-EGYELET hangversenye szerdán szépen sikerült fővárosi művészvilágunk kitünőségeinek közreműködése mellett. Nagy érdeket kölcsönzött e hangversenynek az a körülmény, hogy Blaha Lujza ez alkalommal énekelt utóljára Budapestet nyilvánosan külföldi körútja előtt. Mikor az emelvényre lépett, percekig döngött, csattogott a taps, az egész terem tombolt, s csak kevés vártatva tudott a bájos művész nőnekhez jutni. Csupa mélabús nótákat, olyan szívhez szóló búcsúztató szövegekkel énekelt, mintha csak még fájdalommasabbá akarta volna tenni a búcsút, még sajnóbbá az elválás okozta sebeket. Zimay László poetikus »nem hallottam sose ily búcsúharangszót« dalát még sohasem hallottuk ily finom árnyalással és a fájdalom zokogó megtörésével előadva. Az utána következett »Hullámzó Balaton tetején« — mondják, a művész kedvenc dala, annak is kell lennie, mert csakis kedvenc dalt énekelhet valaki olyan odaadással, mint a minővel azt páratlan dívánk éneklé. A dalok befejeztével a tapsvihár valóságos tüntetéssé lett, a közönség nagy része felkelt helyéről, s addig zúgott, míg Blaháné dalait újakkal s ismét újakkal megtoldotta. A többi közreműködőknek is kijutott a tapsból bőven — meg is érdemelték. Szendrői Lajos, a nemz. színház tehetséges tagja a »Zsidóné« operából énekelte az egyik basszus-áriát oly szépen s oly szingzadagon, hogy méltán azon kérdés támadt bennünk, hogy miért nem jut ezen fiatal erőnek nagyobb tér a nemz. színháznál. Krievácsy Ilona k. a., Sipos Antal tanár tanítványa Liszt F. »Faust« keringőjét adta elő szabatosan és hatásosan. Korán Mariska k. a., a »Balaton-egylet« paesirtája, ki a mult nyáron is meghódította szép hangjával az egész Balaton vidékét, egy magándalt énekelte tehetséges fiatal zeneszerzőnk, Schauer Ferenc »Atala« című operájából, szerző zongorakísérete mellett és a vígadó hasonló tapsnak volt színhelye, mint a fűredi hangversenyterem. Palotay Piroška Sziklay János író-társunk, az egyet buzgó titkárnak egyik hangulatjeljes költeményét szavalta.

~ A ZOMBORI KASZINÓ-EGYELETI DALÁRDA decz. hó 31-én sikerült dalestélyt rendezett következő műsorral: Gözeróvel. Gyorspolka zongorakísérettel, Metzgeről. — Esti dal. Férfikardal Abt Ferenczről. — A három jó barát. Humoros hármadal zongorakísérettel, Genée Richárdtól. Előadták: Staudacher József, Pribil Ernő és Goeser Vítusz urak. — Bortal. Verdi »Ermani« című dalművéből. Férfikardal zongorakísérettel. — »Azt gondolom, eső esik« . . . Népdalfűzér. Férfikardal írta Wachauer Károly. — A szánkázás. Zenei furcsaság, zongorára, gyermekhangszer-kísérettel, Chwatal Ferenczről.

~ A SZEGSZÁRDI DALÁRDA f. hó 24-iki estélyén Huber Károly »Vartyogi dalok-versenye« című férfinegyes operettejét készült előadni.

~ EHLERT LAJOS, kitünő zeneirő és zeneszerző, a német zene-aesthetikusok közt talán a legelső, f. h. 6-án Wiesbadenben, hirtelen halállal múlt ki. Ehlert 1825-ben született Königsberg-ben és a kereskedői pályáról lépett át a múza szolgálatába. Zeneszerzői működése bár nem volt sikernélküli, messze hátterbe lép zeneirői jelentősége előtt. »Aus der Tonwelt« cím alatt összegyűjtött tanulmányai

a legkiválóbb zene-aesthetikai termék, mely az utóbbi években megjelent. A Schumann-ról és iskolájáról írt essay maradó értékű, iró-dalmilag is nagy értékű dolgozat. A »Deutsche Rundschau«-ban, melynek állandó munkatársa és zene-tudósítója volt, egy kitűnő tanulmánya jelent meg Brahms-ról. Zeneművei közül a »Sonnate romantique« cím alatt megjelent 5. mű, valamint »Requiem«-je (egy gyermek halála felett) keltettek nagyobb hatást.

~ A BÉCSI UDVARI OPERA igazgatósága jelenleg a jövő évben színtre hozandó újdonságok összeállításával foglalkozik leginkább. E kérdés megoldása nem kevés nehézséggel jár, mert új opera színrehozásánál lehetőleg biztosra kell tenni, hogy a rá fordított fáradság és tetemes költség ne vesszen kárba; továbbá különösen Bécsben a siker annál kétesebb, mivel ott még nevezetes zeneszerzők operái is, melyek másuttal tetszésre találtak, ha a rendkívüli igényeket nem elégíthetik ki tökéletesen, alig érnek két-három előadást. Már pedig a sikert ígérő újdonságok száma igen csekély. Még ez évadban Ponchielli »Giocondá«-ját, mely *Lucca* asszonynak nagy dramatikusságot nyújt és a stagionében Verdi »Don Carlos«-át adják elő. A jövő évről tekintetbe vett operák közül »Benvenuto Cellini« Berlíoztól, mely német színpadokon élénk érdeklődésre talált, *Bianchi* kisasszony számára különösen alkalmas szerepet tartalmaz. Rubinstein »Nero«-ja Hamburgban Winkelmann urnak, az udvari opera derék művészenek, adott alkalmat tehetségének kitüntetésére. Továbbá megfontolás tárgyává tették »III. Rikárd« Salvayre-től, a Gréczyban nagy elismerésre jutott »Antonius Cleopatra«, végre Massenet »Herodiás«-a. Az újdonságok érezhető hiánya mindinkább előtérbe helyezi a kérdést, hogy nem kellene a »Parsifal«-t bayreuthi elszigeteltségéből kibocsátani és Wagner utolsó művét a német színpadnak átengedni. A bécsi opera annál inkább hivatva lenne e mű előadására, mivel az ő tagjainak sorából választotta maga Wagner a bayreuthi előadásban szerepelt összes művészeket.

~ »ÚJDONSÁGI-TÁRSASÁG« keletkezik a bécsi opera zenekara kebelében. Működő tagok a szerzők, költők s zeneszerzők, valamint a reprodukáló művészek, ezek közt az udv. opera énekzenekari tagjai, zenetanárok, s a kiválóbb virtuózok. Pártoló tagok azon műbarátok, kik nevük alatt 10, 20, vagy 30 frtot fizetnek évenként, s a folyó időnyre 1, 2 vagy 3 »alapító-ülésre« tarthatnak jogot minden előadási estélyre. Szerdán, január 2-án lesz az alakuló közgyűlés.

~ FÉLIX énekest, a nálunk jó emlékü *Gross* Károly író mostoha fiát, ki minap a a bécsi operában mint Papageno nagyon tetszett, ott kedvező feltételek mellett szerződtek.

~ STEINBACH k. a., a Bécsből jól ismert énekesnő, Rómában Halévy »Czprusi királynő«-jében meglepően tetszett.

~ WIESBADENBEN a Schiller »Siegessfest«-jére Scholz B.-től — a frankfurti Hoch-féle zenekisiskola igazgatójától — írt nagy karművet a színházi második színpadhangversenyen kézirat után kiváló sikerrel adták. Nemes tartását, az egyetlen magánhangnak — alt — viszonyítását a karokhoz igen hatásosnak mondják.

~ FREUDENBERG W. zeneszerzőnek egy új színpadhangversenyt »Ein Tag in Sorrento« nagy tetszés mellett adták elő a wiesbadeni harmadik »Cur-Concert«-en.

~ DREZDÁBAN *Rubinstein* »Babel tornya« című oratoriumát (Rodenberg drámai életű szövegére) jól előadták. A magánrészek egyhangúak, az összkarok elevenek s modern alak- s stílvizonyokhoz alkalmazkodnak.

~ DREZDÁBAN *Hasse* János Adolf karmester-zeneszerző halála napjának 100-ik évfordulóját ünnepelték decz. 29-én. Lessing »Philotas«-a után a szerző »Rimario és Grilantea« zenei prolog jelenetét, s az 1760-ban írt »*Herakles választása*« című egyfelvonásos operáját adták.

~ KOTEK s társai berlini vonósnégyes-társulata minap *Rubinstein*nek egy új C-moll trióját adták elő; nem sikerült; első s harmadik részét (adagió) nehézkesnek mondják, a két másikat pedig nem eszméi, mint inkább rhythmikais időmértéki hatások lendítik jobban.

~ A BERLINI operaház utolsó színpadhangversenyt *Raff* Joákim »Eine feste Burg ist unser Gott« című nyitányát adták elő, melyet egy, a 30 éves háborút tárgyaló drámához írt. Programmatikus tartalmú, s »színpadhangverseny« alakjában van tartva.

~ A NÉMET CSÁZÁR részéről alapított 1000 talléros »állami ösztöndíjat« az idén Vogel Emil greifswaldi tanító nyerte el a palaestrinai misék átírásáért. Ezen dolgozat Breitkopf és Härtelnél jelent meg, a Palaestrina összes művei közt, melyeket a regensburgi *Habert* főpap rendez sajtó alá, Vogel a régi hangjegyzés megfejtése körül nagy tudományt s ügyességet tanusít.

~ ARMA SENKRAH nevű amerikai hegedűművész a lipcei közönség előtt fellépett színházban, szép sikerrel.

~ HOLSTEIN F. zeneszerzőnek Németországban nagyon népszerű dalműve »Der Haideschacht« az altenburgi udvari színházban kedvező fogadtatásban részesült.

~ PÁRISBAN a Pasedeloup-féle hangversenyekben a hegedűsök egy idő óta *álta* játszanak. Pasedelouppnak nem kis fáradságába került, a művészeket, kik ezt az újítást kényelmetlennek találták, végre is reá bírni.

~ A PÁRISI CONSERVATOIRE utolsó hangversenyén Charles Lenepveu »Velleda« című operájának egy töredékét adták elő. Londonban Patti Adelinával adták elő a művet, mielőtt Párisban egy hangjegyet ismerő közönség. Krausz Gabriella, kinek a szerény mester műve nagyon inyére van, s ki a címszerepet átvállalná, ha színpadra kerül, ezuttal szép részleteket mutatott be belőle, mi, a műbetanulási nehézségeit tekintve, annál elismerésre méltóbb, mert a művész egyidejűleg Gounod »Sappho«-jával van elfoglalva.

~ ANDRAN, az »Üdvöske« szerzője, Chivot s Duru szövegírókkal új operettet írt, melynek címe »A fölébredt alvó«-a. Párisi Bouffes-ban nagy tetszéssel adták. Meséje rokon a »Tündérlak Magyarországon«-éval; főleg a picardiai népdal s egy komikus jelenet hatott, melyben az alvó férfitruhába öltöztetik, s ébredésekor ez nem tudja, nem lett-e csakugyan férfivé.

~ BACH J. Sebestyén műve »Wettstreit zwischen Phöbus und Pan« egy párisi Lamoureux-hangversenyen előadatott, 1732-ből való, csak most látott ismét napvilágot, s két karból, öt áriából, s összekötő ricitatívákból áll.

~ PÁRISBAN *Kleeberg* Clotild 17 éves zongoraművésznőt, a »zongora Tua Teréziája«-ként dicsőítik. Utóbbi nagy sikerét Lamoureuxnál, Beethoven C-moll hangversenyével nyerte.

~ LISZT egy »Bülow-induló«-t írt, melyet Müller-Hartungnak, a weimari nagyhercegi zenekariskola igazgatójának ajánlott. — Liszt továbbá a december 30-án Rigában tartott orgona-felavatási ünnepélyre ünnepi előjátékot írt a »Nun danket alle Gott« karénekre, mely Breitkopf és Härtelnél fog megjelenni.

~ PARMÁ-ban a teatro regio-ban m. é. december 25-én adták először Wagner Lohengrinjét. A fogadtatás rendkívüli zajos tetszéssel járt, s az előadás zenei része felette dicséretes volt. Elzát *Brethol* Berta k. a. éneklé, ki nálunk is járt mult évben.

~ CAGLIARIBAN Delfi új színművét »L'antiquario« színtre hozták.

~ JOACHIM József amerikai műtjára egyelőre 100 hangversenyre fog terjedni, melyet félév alatt fejez be az egyesült államokban. A művész 230,000 márká tiszteletdíjat kap érte. Egy hírneves zongoraművész s egy énekes kísérendi.

~ OROSZ ZENESZERZŐK SZORGALMA. A pétervári utóbbi 10 zenekari hangverseny a következő új orosz zenedarabokat mutatta be: *Borodin* s *Tschaikowszky* színpadhangversenyei, *Korsakow-Rimsky* »Autar« színpadhangversenye, *Rubinstein* drámai színpadhangversenyei, *Davidoff* »a Terek adományai«, *Iwanow* »Medea« nyitánya, *Cui* »Bagatelles«, *Naprawnik* néptánczai és gyászindulója, *Scolowjew* nyitánya a »Wakula kovács« operához, s »Mussorgski Oedipus« című karműve.



### A HÉT TÖRTÉNETE.

Jan. 5. — Jan. 11.

Dóczy Lajos »Az utolsó szerelem« című vigjátéka a nemzeti színházban.

Fölötte érdekes estéje volt a nemzeti színháznak pénteken. DÓCZY LAJOS új vigjátékát, »Az utolsó szerelem« mutatták be. A »Csók« nagy tehetségű szerzőjének nem lehet olyan új darabja, mely iránt a magyar közönség ne érdeklődne. Fel sem említenők tehát a nagy érdeklődést, melylyel e darab előadását minden körben várták, ha a kíváncsiságnak csupán az a jogos jó vélemény volna forrása, melylyel mindnyájan Dóczy költői tehetsége iránt viseltetünk.

De ez egyszer a közönségnek más oka is van, és pedig olyan, hogy tőle a fontosságot megtagadnunk nem lehet. Köztudomású dolog, hogy az író e darabban az akadémiánál pályázott, hogy az akadémia bírálója a művet kizárta a pályázatból, mert vigjátéknak taksálta, holott a pályázat drámára vagy plane szomorújátékra volt kúrva. Tudja minden ember azt is, hogy az akadémia bírálója e kizárt darabban nem épen úgy bánt, mint a selyemkendővel, hanem ép ellenkezőleg igen ügyesen megállapította rossz hírnevét. Dóczy ez eljárás ellen nyílt levélben protestált és ki is nyomatta a darabot, hogy minden ember könyvében ítélhessen róla. A könyvet sokan olvasták és közvélemény is képződött a darabról.

Határozottan állíthatjuk, hogy e vélemény és az akadémiai bírálat nyomása alatt folyt le a péntek esti előadás. A szellemek részben túlságosan informálva, részben praecooccupálva voltak. A nézők előre ismerték a darab minden részletét, és megállapított kritikákat tartottak készen minden egyes hatásosabb jelenetre. Ez természetesen nem fokozhatta a hatást; a mi különösen akkor világos, ha meggondoljuk, hogy a készen tartott kritikák nem voltak épenséggel kedvezők. Ez volt az első körülmény, mely a darab lehetséges hatásából valamit levont.

A második hasonló hatású körülmény pedig az volt, hogy az előadó művészek, — kik ép oly kevéssé viseltettek valami nagyon jó elővéleménnyel a darab iránt, mint a közönség — midőn látták, hogy a közönség a darab második felében már a hozzá irányított lelkesedésből egyáltalán semmit sem ad vissza, egészen megrendültek a darab iránt való bizalmukban; és pedig oly mértékben, hogy egyes igen szép részleteket el is ejtegettek. E tekintetben az előadók közül csak P. MÁRKUS Emilia tett kivételt. Ő művészi lelkesültégének lángoló hevében nem raiónál a darab minőségei fölött. Ismeri feladatát,

megalkotja személyét, felveszi magába szerepét és aztán, előadja a művészi erő nemes öntudatának egyenességével, őszinteségével és akadályokat nem ismerő szabadságával. Benne az alkotás ifju ereje elementáris természetű; ő semmitől sem riad vissza. »Catherina« szerepét is végig bizalommal, őszinte hévvel és percze sem csökkenő meleg közvetlenséggel játszotta. Aratott is alkotásával nagy sikert. Az övé volt az est tapsai és kihívásainak oroszlánrésze.

Midőn azonban, az igazságnak megfelelőleg konstatáljuk, hogy a közönség előkészült hangulata és az előadók később beállott elkedvetlenülése a darab hatásának némi részben ártott, azt akarjuk-e mondani, hogy ez a darab ama két körülmény beállta nélkül teljes sikert aratott volna? Ó, korántsem. Ezt nem hiszünk. Csak arra kívánunk figyelmeztetni, hogy e darab sikere kedvezőbb körülmények között valamivel nagyobb, eklatánsabb lehetett volna és hogy így csekélyebb volt, mert a nézők érdeke egész más mellékes irányokban járt, mint a melyekben a drámai élvezetet kell keresni, és mert ez viszont az előadók lelkesedését hűtötte le; a mi épp oly természetes, mint a milyen nagy baj.

De teljes sikert, nézetünk szerint, Dóczy e darabja különben sem aratott volna. És pedig oly hibája miatt, mely voltaképpen nem is benne, hanem inkább írójában rejlik. Ez a darab azért nem tetszett volna soha nálunk egészen és határozottan, mert — Dóczy nem ismeri többé „a mi közönségünket, melynek számára írt. Ő azt hiszi, hogy Budapesten még mindig az a jó, nyílt keblű, lelkesülmi tudó és szerető entusiasták-közönség jár a nemzeti színházba, mely most tizenkét esztendeje oly kitűnő jó és teljes mértékben meg is érdemelt fogadtatásban részesítette a poéticus tartalmú és szép versekben írt »Csók«-ot. Irt tehát e közönségnek egy költői tartalmú és szép versekben dúsgazdag darabot, mely bizonyos tekintetben még jobb is a »Csók«-nál, mert a benne levő jellemek határozottabban és erőteljesebben vannak rajzolva; cselekvénye művésziében van komponálva és tárgya, habár kissé epicus természetű is, mégis bír a másik darabé fölött azzal az előnnyel, hogy nem a mese országába, hanem a történet szilárdabb talajára vezet bennünket.

De ó csalódás! a közönség készségesen elismeri a poésist, a gyönyörű nyelvet, a magas színvonalat, szóval e darabnak minden kiváló tulajdonát, melyet az akadémia bírálója oly ügyesen el tudott titkolni; és mindennek dacára nem lelkesül, nem rajong, nem édeleg, hanem nyugodt és józan marad, mint a bíró, kinek higgadt ítélletét az ügy fényes és szép oldalai nem zavarják meg.

Hajh, a mi közönségünk megváltozott; egész színházunk megváltozott, kritikánk és esztetikai öntudatunk is megváltozott. Minden nagyon megváltozott itt, mióta a »Csók« első diadalait ünneplé. Nem mondom, hogy az az átszellemült hang, az a gyöngéd finomság, mely az ilyen darabok örökszép tulajdonát képezi, nálunk most már éppenséggel »arany gyűrű volna sertés orrában«. Távolság legyen tőlem az ilyen túlzás. Tudjuk mi még mindig, hogy mi a szép; — és ha Dóczy ur péntek este jelen lett volna, erről kétségkívül meg is győződik a zajos tapsokból, melyekkel darabjának éppen egyes legfinomabb és legköltoiebb részleteit tüntették ki; — de az ilyen szépségek közönségünket már nem elégitik ki. Színházunk abonnensei — és az egész színháztele van abonnensekkel, — az ilyen szépségek mellé még egyebet is kívánnak: nagy drámai erőt és sok színpadiasságot. A mostani színházjárónak nem elég, a mi csupán elragad; ő erősen meg akar rendülni és tökéletes illusiót követel. A hol ezek nincsenek meg, ott minden egyéb csak »becsülési sikert« arathat, de teljes sikert nem.

Emlékezik Dóczy ur a csók definitiójára? Hogy rajongott azon a definitión az egész

város és az egész ország. Egy hét alatt minden ember könyv nélkül tudta. Mostani darabjának egyik hasonló részletét, a »Köteles szerelemről« szóló gyönyörű sonettet is tudja már mindenki könyv nélkül; a kisasszonyok körülöttem szóról szóra sugtak az előadónak, de meg nem tapsolták; egy kéz sem mozdult, midőn elhangzott; pedig hát e gyöngyversecske remekül volt előadva P. Márkus Emilia által. Hatást azonban nem tett. Mintha csak mindenki azt mondta volna magában: ez gyönyörű; de ez tiszta lyra; és a dráma lyrikus elemének másformának kell lennie; ez egy gyémánt, de a gyémánt ékszerbe való és nem abba a hatalmas csövü orgonába, melyet mi megszoktunk drámának nevezni.

És így voltunk az egész darabbal; valamivel kisebb mértékben így lettünk volna vele még akkor is, ha a közönség szűz érzést hoz elejébe és ha a színészek mindvégig több bizalommal, több tüzzel játszódnak. Mennyire kellemetlen nekünk, hogy ezt a darabot meg nem dicsérhetjük minden restrictio nélkül: azt nem is mondjuk. Mert ezt fejtegetvén, ki kellene terjeszkednünk az okokra is, melyek miatt nálunk a közönség megváltozott. Ezt pedig ez alkalommal tenni nem akarjuk.

Higgye el Dóczy ur, hogy annyi igaz rokonszenvvel írók alig fogadnak színpadon, mint őt fogadják nálunk. Tudjuk, hogy ő e rokonszenvet meg is érdemli teljes mértékben. De van egy törvény, — a közönség törvénye — melynek bánatos szívvel meghajol még az is, a ki ez ízlést kárhóztatja és megteremtői ellen, de seditione querens, vádat emel.

RF.

## SZÍNHÁZI HIREK.

— A NÉPSZÍNHÁZBAN szerdán kellett volna »A két árva« című drámának színre kerülni, de az előadás szombatra halasztatott. A népszínház legközelebbi operette-újdoncsága »A két Férő« (François les Bas bleus) lesz, melyből a próbák már serényen folynak.

— A VÁRSZÍNHÁZ ügyében a belügyminister leiratban értesíti a fővárost, hogy miután a nemzeti színház személyné az operaház megnyitása után a várszínházat el nem láthatja és minthogy a várszínház további fentartása nem csak közmívelődési, hanem nemzetiségi tekintetből is nemcsak kívánatos, de szükséges, a minister kész oda hatni, hogy e színház azon a niveau-n, a melyen eddig állott, továbbra is fentartassék; nevezetesen kész ő felségétől a jelenlegi subventiót továbbra is kieszközölni, továbbá megengedni, hogy a nemzeti színház műsorát bizonyos feltételek mellett a várszínháznak átengedje, és hogy a nemzeti színház tagjai a várszínházban vendég-szerepelhessenek. Mindezt azonban azon feltételhez köti, hogy: 1. a főváros a várszínházat az eddigi támogatásban továbbra is részesítse; 2. hogy a főváros jobbpárti részére egy színházi bizottságot alakítson; 3. hogy e bizottságba a belügyministerium és a nemzeti színház intendánsa egy-egy tagot nevezzen ki, és hogy a belügyministerium által kiküldött tagnak azon esetben, ha a színházban tisztesség- vagy erkölcs-ellenes dolgok történének, vagy ha a nemzeti színház intendánsa által kinevezett tag az előadandó darabot, avagy az előadást a művészi niveau-n alul állónak találja, ideiglenes veto-joga van, a határozat hozatala ily esetekben a belügyministeriumot illetvén. — A belügyminister felhívja a fővárost, hogy ezek szem előtt tartásával a várszínház jövő kezelése ügyében mielőtt hozzon határozatot, s határozatáról tegyen jelentést. — Hírlik továbbá, hogy a várszínház bérleteért eddig Krecsányi Ignác, Nagy Vincze, Csóka Sándor és Geröffy Andor színgazgatók jelentkeztek.

— A BUDAI SZINKÖR sorsa felől mondott e hóban véleményét a színházvizsgáló bizott-

ság. Felolvasták a kiküldött albizottság véleményét, melynek alapján a bizottság kimondta, hogy, ámbár már 1881-ben kifejezte azon meggyőződését, hogy egy faszkeretű épületben színelőadások tartása meg nem engedhető, és ezen nézetet most is fentartja: mindazonáltal, — tekintettel arra, hogy a főváros a színelőadásokra mintegy 14,000 frtot költött s ezzel minden lehetőt megtett, a mit tűzbiztonság érdekében csak tenni lehet; és tekintettel egyék indokokra, a mik a magyar színészet fentartását Budán kívánatosnak teszik: — a bizottság beleegyezik abba, hogy a színelőadások továbbra is kiadassék az albizottságilag proponált feltételek alatt, t. i. hogy az igazgató állóhelyi jegyeket egyáltalán nem adhat ki, hogy a színpadi baloldali folyosón díszletek ne tartassanak és az előadások már esti hat óraker kezdetüket vegyék. Olvassuk továbbá, hogy Nagy Vincze, ki, mint fentebb említők, a várszínház bérleteért jelentkezett, kérvényt intézett a fővárosi tanáchoz az iránt, hogy a budai színelőadások a folyó év nyarára neki átengedtessek.

— VIZVÁRY Gyula legközelebb Győrbe megy vendégszerepleni.

— PÁLMAY Ilka kisasszony ötven darab aranyat tűzött ki, mint pályadíjat énekes színműre, színműre, népszínműre, bohózatra vagy operette-re. A pályázat hirdetésében a szép művésznő ezeket mondja: »Fősúly az én szerepemre fektetendő. A pályanyertes műnek némi irodalmi becsesél is kell bérnie. Legközelebb közzé fogom tenni amaz urak nevét, kiket a beérkező művek megbírlására fogok felkérni. Határidő f. é. február hó 15-dik napja. A pályamunkák nevemre címezve, a népszínházhoz küldendők. — Ez alkalommal felemeljük még azt is, hogy Pálmay kisasszony a népszínház igazgatójával újabb három évre megkötötte a szerződést.

— A debreczeni színházban RÁKOSI JENŐ »Tempesfő«-jét már tanulják. Ez operettehez Krecsányi igazgató egészen új és korhű jelmezeket készített. CSIKY GERGELY »Czeccil házassága« című új drámájának első előadása e hó 11-ére volt kitűzve. Olvassuk továbbá, hogy Krecsányi színgazgató lemondott arról, hogy a budai színelőadások menjen társulatával a nyárra, mert az új rendszabályok (lásd fentebb: A BUDAI SZINKÖR etc.) lehetetlenné tették, hogy ott egy jó társulat fentarthassa magát. (?) Most minden törekvése oda irányul, hogy Nagyváradra mehessen, hova már a napokban benyújtja pályázati kérvényét.

— KANIZSÁN — mint látszik — nagyban művelik az aktualitást. Mult vasárnap egy »Csángók« című, alkalmi vonatkozású népszínművet adtak elő, mely az előadók (Andrási, Szakáll, Demény, Kovács Ilka) elismerésre méltó működése dacára megbukott. Harmadnapra aztán (kedden, jan. 1-én) egy »Spanga Pál« című vígjátékot adtak elő, melyben a rendőrség Spanga-hajszája van kifigurázva. Ezt a darabot nagyobb közönség nézte, mely valószínűleg abban a hitben jött a színházba, hogy ott a véres gyilkosság jelenetét fogják neki megmutatni. Különben — az onnan érkező hírek után ítélve — a kanizsai közönség nem igen jár színházba.

— KASSÁN, Csóka Sándor színtársulatánál, MOLNÁR György a művezetői hivatalról lemondott. Irják továbbá, hogy e színháznál legközelebb eredeti és valószínűleg ama vidékről való természetű vígjáték fog színrekerülni, melynek szerzője Riesz Hermína.

— SARDOU jelenleg Nizzában három darabon dolgozik egyszerre. Egy darabot a Vaudeville számára ír, egy másikat a Porte-Saint-Martin számára, melyben Sarah Bernhardt fogja a főszerepet játszani, a harmadikat a Comédie Française-ban fogják előadni. E legutóbbi kivételével többi művei már közel állnak a befejezéshez. Sardou ezen fölül operaszöveget is készít »Haza« című drámájából.

= A PÁRISI THEATRE FRANÇAIS »sociétaire«-jeinek mindegyikére a lefolyt év tiszta jövedelméből 30,000 franc jut. A múlt évben az egyes rész 40,000 frankra rugott. — Nem kell azonban hinni, hogy a kiváló tagoknak csupán ez az összeg volna évi jövedelmük; ez osztalékon kívül a Français tagjai még minden fellépésükért is huznak tetemes díjat (les feux« cím alatt) és e föllépti díjakkal együtt Got-nak, Coquelin-nek évi fizetése 60—70,000 frankot tesz.

= BLUMENTHAL Oszkár új vigjátéka: »A próbanyíl« a berlini német színházban nagy tetszésben részesült. A darab egy része Scribe »Pohár víz«-ére emlékeztet.

= TEMPELVEY »Cromwell« című tragédiáját a müncheni udvari színház előadásra elfogadta.

= A MÜNCHENI udv. és nemzeti színházban e napokban SCHUBERT Frigyes Károly szomorújátéka »Florian Geyer« került színre. Tárját szerző egy német pörlázadás vezérének életéből merítette. A darab hazafias szelleme SCHILLER »Tell Vilmos«-a és »Haramiái«-ra emlékeztet. A német sajtó e művet nagyon dicséri és már több színház meg is rendelte, hogy előadhassa.



#### A MANET-KIÁLLÍTÁS.

PÁRIS, január 8-án.

**A** Voltaire-rakparton vasárnap óta nagy a sürgős-forgás; a szépművészetek iskolájának bejárata előtt uri fogatok állanak, homlokzatán háromszínű lobogók lengenek, termeiben és folyosóin tolonganak a látogatók: kiállítás van.

Ha valaki három év előtt azt mondta volna a szegény Manet Eduardnak, hogy valaha ünnepélyesen ki fogják állítani műveit amaz »*école des Beaux-Arts*« termeiben, melynek hirdetett műveivel, műgyakorlati módjaival és minden hagyományával ő örökös conflictusban élt: a különben oly szelíd lelkű művész bizonyára megharagudott volna a rosz tréfán. És mégis megtörtént. Az »iskola«, az akadémiás festők ez erős és biztos fellegvára, a szabálykerülő extravagánsok örökös ellenfele, összeszedte és kiállította Manet Eduard festményeit, azon Manet Eduard-ét, kit az iskola mesterei és főszlopai örökkön örökké visszautasítottak minden kiállításból, kit minden »festeni tanult« ember nyíltan és titokban kinevetett, és ki végre az új heraeiticus iskolának, az »impressionistáknak« vezérévé lett.

Hjá, nagyot változtat a hivatalos közvéleményen az, hogy az ember meghal. A míg Manet élt, semmibe sem vették, sőt komoly és tréfás szóval meg is keserítették. De mihelyt meghalt, többé senkinek sem kell félni sem tőle, sem forradalmár-műveltől; és így mindenkinek, még az akadémiától függő és az akadémiások birtokában lévő iskolának is meg van a bátorsága arra, hogy az újított megünnepelje.

Megmondjam-e önnek az igazat? Ez az ünnepelés nem őszinte. Hallgatom mestereinket és kritikusainkat beszélni; megfigyelem az illetékesek magatartását: és mindinkább erősebb lesz bennem a meggyőződés, hogy ez az ünnepelés tisztán »pour la forme« történik így, mint látjuk. Azok, a kiknek ítéletében biznom kell, megnézik Manet műveit, komoly arcot váganak, aztán elmennek. Azt az új tudatot, hogy Manetnek *igaza volt*, egyikük sem viszi haza szívében az iskolából. Ez a kiállítás, mely pedig a mester műveinek számát tekintve, jófor-

mán teljesnek mondható (vagy 150 szám), *nem győz meg.*

Hiszen láttam én már éltében el nem ismert művész hírére nézve a közvéleményt megfordulni, mikor a művész már el volt temetve. Emlékezzék ön csak Milletre; a nagy Milletre, ki a köpenyeg alatt vitte haza gyermekeinek a száraz kenyereket a piacról, és kinek vásznait aranyokkal borítottak be, mikor a jó öreg már a föld alatt volt és többé semmit sem kért, sem aranyat, sem kenyeret, még akadémiai elismerést sem, mely pedig csekélységnek bizony csak csekélység. Akkor ketten asszisztáltunk itt a véleményváltozásnak: ön szerkesztő ur és én: és, ha jól emlékszem, mindketten jogosnak is találtuk a változást. Imádtuk régen Millet-t; és örültünk rajta, hogy végre elismerték nagy tehetségét, habár későn is.

Lássá, uram! Manet-vel nem vagyunk így. Manetnek néhány igen szép műve van kiállítva a nagy teremben (»*A Torreador*« a »*Bon Bock*« stb.) de műveinek egész zöme nem tesz kellemes benyomást. Azt a benyomást teszi, hogy: ime egy tehetséges ember, ki tönkre ment, mert iskolakerülő volt. Mert akármit beszéljenek az »ifjúk« — kikhez tartozni magam is szerencsés vagyok, — Manet nem művész, és Manet a művészetet nem vitte előre. Mint nagy tehetségű ember kezdte meg pályáját; imitálta Courbet-t és a spanyolokat; aztán külön utat választott, mely őt a szívfolt egyeduralmának zsákutcájába vezetete. Ennek sötétségében tapogatózott aztán élte végéig. És a mit produkált, nem üti meg a nagyok mértékét. Hígyje el, teljesen tárgyilagos vagyok; nincs e perczben semmi praedilectióm; és ha van egy csipetnyi részrehajlás a lelkemben, úgy az bizonyára a szegény »roi des tachistes«, a »foltok királya«-é: de, nem tehetek róla; minden fényes tulajdona mellett én nem láthatok benne mást, mint egy embert, ki semmit sem tanult és semmit sem tudott.

Ha ön itt volna, szerkesztő ur, egy percz alatt meggyőzném. Megmutatnám önnek e geniális lelkű ember tanulmányait és vázlatait, melyek elragadó szépek; és megmutatnám egészen és félig kész műveit, melyeken világosan meglátszik, hogy Manet azonnal elrontotta gyönyörű skizzeit, mihelyt be akarta őket végezni, mihelyt képet akart belőlök csinálni. A vázlatokban csupán genie-je működött, és genie-je volt sok; a festmények elkészítéséhez tudomány is kellett volna, ebből pedig nem volt semmi. A vázlatok tehát felemelik a szemlélő lelkét, a festmények lesújtják. Ez a kiállítás eredménye.

Hogy kiben támadt az a furcsa gondolat, hogy Manet műveit az »iskolában« kiállítsa? Proust Antonin-ban, ki Manet legbensőbb barátja volt. Ez kieszközte rá az engedelmet Jules Ferrytől, mikor ez még a közoktatás és szépművészetek minisztere volt. És így aztán a dolgot nyélbe ütötték. Az öreg mestereknek és a tanítóknak talán nem is tetszett egészen a dolog; de hát mit csinálnak? A respublica szeret minden téren az »újítók« és »fegyelmetlenek« mellett demonstrálni; a respublica egy kicsit annak az elynek hódol, hogy minden jó, a mi az autoritásoknak nem tetszik; és ennél fogva szívesen támogatja azon törekvéseket, melyek akármely szakmának vaskalaposai (gros bonnets) ellen irányulnak. Bouguereau, Bonnat és Gérôme pedig tudják, hogy ők vaskalaposak; egyszerűen hallgattak tehát, vagy legalább nem kiabáltak. A ravaszok! Tudták, hogy mit csinálnak. Ad absurdum vezették az egész demonstrációt. És a győzelem az övék. Mert ha valami képes azt a rengeteg szédelgést lerontani, melyet amatőrök, kereskedők és tanítványok Manet nevével üttek, ugy kétségkívül ez a kiállítás az. A ki szenvedély nélkül nézi a kiállított képeket, okvetetlen arra a meggyőződésre jut, hogy az impressionismus jó a vázlatok és tanulmányok készítésére, — a mit eddig ugyanis tudott

mindenki — de a művészi alkotás bevégzésére már elégtelen. És a kiállítás tervezői bizony nem azt akarták bizonyítani kiállításukkal.

Én azt hiszem, hogy ez a kiállítás nagy csapás a »fegyelmetlenek«-re; mert e kiállításból világos lesz, hogy mesterük, fejük, vezérük is csak ott tudott valamire menni, a hol a forradalmi elvet meg-megtagadta, és a szívfoltot gondosabban vont határok közé szorította; vagyis annyira — a mennyire — *rajszolt.*

Különbö a kiállítás érdekes és tanulságos. Ha nem is teszi azt a benyomást, a melyet a rendezők reméltek, egy nagy igazság folyik belőle; az, hogy tanulni kell. Sikerral újítani a művészetben csak azok képesek, kik az egész hagyománynak birtokában vannak; csak ezek tudhatják igazán, — ha az Isten lelküket a tudással megáldotta, — mi rosz a régiében és mit kell újjal helyettesíteni. A ki a tanulmányt megveti, az szárnyak nélkül akar a levegőbe emelkedni; a még ismeretlen magas régiókat el nem éri, hanem minden egyes szökkenése után visszahull a földre; míg végre a föld alá nem kerül. Aztán akár dicsőíthetik is barátai; az emberiség — ez a szigorú bankár, ki csak igaz értékeket vált be, — napirendre tér át fölöttük.

A. LAFONT.

#### KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

≈ AZ ARANY-SZOBORRA kiirandó pályázatban, mint hírlík, több elsőrangú külföldi művész szándékozik résztvenni. Kérdés azonban még, hogy a pályázat nem fog-e kizárólag magyar művészekre szorítkozni.

≈ BROZIK műveiből Prágában kiállítás rendeztek. A kiállított képek legnagyobb része voltaképp csak másolatai (metszetek, fényképek) a jeles művész festményeinek. Van azonban köztük két eredeti olajfestmény is; az egyik »II. Rudolf császár alchimistájánál tett egy látogatását«, a másik Columbus Kristófot ábrázolja azon pillanatban, midőn 1492. április 17-én Katholikus Ferdinand aláírta az okmányt, melylyel Columbust utnak indította nyugat felé. A prágai lapok dicsérik e két festményt.

≈ LONDONBAN az aquarell-festők téli kiállítása megnyílt. Átlag jó festmények láthatók benne. Gyöngye: ALMA TADEMA »*Szerelmi vallomása*«, e tárgyat a művész tudvalevőleg már többször festette; mostani művét rendkívül dicsérik. Feltűnést kelt továbbá HAAG Károly »*Hassan Ben Mussa*« című tanulmányfeje rajzának erejével és nagy jellemzettségével.

≈ A BERLINI AKADÉMIAI MŰTÁRLATOK 1886-ban alapításuk századik évfordulóját érik el. Ez alkalomra nagy ünnepélyeket készítenek elő.

≈ WERNER ANTAL képét »*Luther a wormszi birodalmi tanácsos*«, a württembergi kormány a stuttgarteri állami képtár számára megvette.

≈ A MÜNCHENI »Künstlerhaus« építésének kérdése megoldásához közeledik. Az állam a művész-szövetkezetnek a Maxburger Strassé-ban igen olcsón telket engedett át; a városi tanács egy telekparcella ingyenes átengedésével s 100,000 márka adománnyal járul hozzá az építkezési alaphoz. Így tehát a művészház építése biztosítva van és nem sokára ki is írják építési tervére a pályázatot.

≈ AZON BRONCZ-SZOBROCSKÁT, melyet a német koronaherceg a spanyol királynak ajándékozott, SCHWEINITZ R. berlini szobrász mintázta természet után. A szobor 52—53 centiméter magas és a koronaherceg alakját sisakosan, a vértések egyenruhájában, kezében marsall-bottal, mellén a fekete sas rendjelével, vállain szép redőzetű lovasköpenyvel mutatja.

**Elektrikus Csárdás**

AZ IDEI  
**TECHNIKUS BÁL CSÁRDÁSA**  
SZERZÉ  
**PISCHINGER GYULA**

Kapható és megrendelhető a »Harmonia« zeneműkereskedésben (váci-utca 3.)  
Ára 1 forint. Ára 1 forint.

Nyulacska csárdás  
Nyulacska csárdás  
Nyulacska csárdás  
Nyulacska csárdás  
Nyulacska csárdás

A „Tót Leány“  
SZERZÉ  
NÉPSZERŰ NYULACSKA NÓTÁJÁRA  
**SERLY LAJOS.**

= Ára 1 forint. =  
Kapható és megrendelhető a »Harmonia« zeneműkereskedésben váci-utca 3.

**Zenetanárok lakcímei.**

**ZONGORA:**  
Bartay János, nemzeti zenedei tanár, váci-utca 10.  
Erney József, nemzeti zenedei tanár, kerepesi-utca 24.  
Rhayll Antal, Thonet-udvar  
Huber Károly, nemz. zenedei karnagy, a hegedű kiművelési osztályok tanára, új tüzde-épület.  
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár. Ferencz-József rakpart 18.  
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Kecskeméti-utca »Gei-te-ház.  
Szőkely Imre, nemz. zenedei tanár, a zongora kiművelési osztályok tanára, szerb utca 2.  
Serly Lajos, a népszínház karnagya, Sándor-utca 30.  
Schütze Rezső, nemz. zenedei tanár, nagykoron-utca 4.  
Vajdady Béla, nemz. zenedei tanár, külső dob-utca 49.  
Rausch Károly, nemz. zenedei tan., Hunyady-utca 3.  
Dr. Popper Ármán, sugár-ut 80.  
Koschircz János, sugár-ut 89.  
Rindtner Károly, vas-utca 17.  
Kun Miksa, Károly-kört 11.  
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.  
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. I ajtó 9.

**ÉNEK.**  
Huber Károly, új tüzde-épület.  
Pauli Richárd, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, dohány-utca 28.  
Passy Cornet, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körút  
Igerics Katalin, Lipót-utca 6  
Ulrich Cécilie, a budai zeneakadémia tanár-nője, Albrecht-ut 6.  
Schmidt József, Lipót-utca 19  
Puks Ferencz, nemz. zenedei tanár, Klauzál-utca 4.

**ZENESZERZÉS.**  
Erney József, kerepesi-ut 24.  
Puks Ferencz, Klauzál-utca 4.  
Huber Károly, új tüzde-épület.  
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 17.

**HEGEDŰ.**  
Huber Károly, új tüzde-épület.  
Gobbi Alajos, nemz. zenedei tanár, magyar-utca 36.  
Pischniger Alajos, nemzeti zenedei tanár, dohány-utca 45.  
Kis Péter, nemz. zenedei tanár, Sándor-u. 5.  
Frankhauser Károly, diófa-utca 18.  
Mészáros József, tüztöltő-utca 10.

**GORDONKA.**  
Szuk Lipót, nemz. zenedei tanár, sip-utca

**HARMONIUM és ORGONA.**  
Erney József, kerepesi-ut 24.  
**Schmidt Ferencz**  
Bösendorfer tanítványa.  
Jó minőségű tartós zongorák:  
Rövid salon, diófaból feketé.  
Árjegyzék küldeték, díj n. küll.

**J. Heitzmann és fia**  
cs. kir. udvari zongoragyáros  
Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

**Egy jeles gordonkatanár**  
lakézime  
megtudható kiadóhivatalunkban.

**Wessely Márton**  
zongoragyáros.  
Különös specialitás az úgynevezett »Diminutiv« zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi szobában is elfér. Az egész zongora 1 1/2 méter. Különféle érmek.

**HERBAR**  
világhírű zongorái.  
Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságra utólérhetetlenek, ezen tulajdonságnak köszönhető a gyár nagy hírnevé.  
Kaphatók:  
Salon Stucz, diófa  
» » feketé  
keresztthúrozott és egyszerű.

**Böhm Ignác**  
és társa

Valódi  
**porosz kőszén**  
prima minőség.

Megrendelések az irodába  
V. Méréleg-utca 9. I. em.  
intéződéők.

**Főraktár**  
osztrák államvasut, külső váci út.  
Bemenet a Nándor-híd mellett.

**Farsangi ujdonságok!**

Báli, estélyi és társas öltözékek, brokát, satin duchesse, satin-merveilleux, gros de grain, surah, crêpe de chine, illusion, tréllátán kelmék-ből és francia színes báli himzések valamint természeti fecskék;  
agy

**báli belépők**  
nagy választékban vannak

**Rózsay A.**  
Confectioneur  
Budapest, Deák-utca 7. sz.

**Nemecske József**  
= Mignon =  
zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.  
**Hamburger Károly**  
bécsei zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a »Harmonia« zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.  
**Zongorahangoló lakézime**  
megtudható a »Harmonia« zeneműkereskedésben.  
**Magrini Alajos**  
nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja

**Pilát Pál**  
műhegedű-készítő  
Zach T. és Lemböck G. cs. kir.  
hegedűkészítők tanítványa  
Budapesten, egyetem-utca 1.  
mindennemű vonós hangszerekkel dúsan felszerelt üzletet nyitott. Elvállalja továbbá bármelynemű vonós hangszerekkel ujonnan való készítését, valamint ilyeneknek művészit kivitelű javítását is, lehető legjutányosabb árak mellett.



A legkitűnőbb  
**HARMONIUMOK**  
Tietz Péter-utóda  
Kotykievics Teofil  
gyára.  
A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól felfelé.  
Több évi jótállás!  
Árjegyzék kívánatra bérmentve küldetnek.

**Károlyi György**  
ajánlja  
gazdagon felszerelt papir-raktárát  
szintügy összes  
**farsangi ujdonságait**  
Cotillon, tánczrendek  
s a többi.  
Budapest, V. ker. Dorottya-utca 10. szám.

A »Harmonia« egyes számának ára melléklet nélkül 20 kr.